

Õ i e n d

Eesti NSV Haridusministeeriumi ning Eesti NSV
Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeeriumi
töö kohta noortes loodusearmastuse kasvatami-
sel lähtudes
keskkonnakaitsealasest seadusandlusest

1987

Meie maa looduskaitsealase seadusandluse täitmisel on Eesti NSV Haridusministeerium ning Eesti NSV Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeerium omandanud pikaajalise kogemuse sirguva põlvkonna kasvatamisel looduse hoidmise ja kaitsmise vaimus, õppiiva noorsoo praktilisel kaasamisel alates 60-est aastatest organiseeritud looduskaitse liikumisse. Kahe ministeeriumi koostöö on suunatud noortes loodusearmastuse kasvatamisele, vastavate konkreetsete töövormide väljaarendamisele nii õppeprotsessi kui klassi- ja koolivälise töö kaudu. Looduskaitse ja metsanduse fakultatiivkursuse õpetamiseks on ühiselt välja töötatud õppeprogramm, metoodiline kirjandus ja abivahendid ning kursus on rakendatud 147-s koolis (üldse vabariigis 549 üldhariduskooli). Koolireformi elluviimisel on aastatel 1986-1990 ette nähtud vastavate teemade viimine algklasside programmidesse ja inimestevuse looduskaitseliku aspekti tugevdamine untes bioloogia ja geograafia õpikutes. Praegu toimub ülevabariigi-

liselt bioloogiaolümpiaad ja bioloogiaalaste uurimistööde konkurss. Polütehnilise tööõpetuse erialadest on metsandusliku kutseõpetusega haaratud 4 kooli (Kilingi-Nõmme, Roela, Tallinna 36. Keskkool ja Keila-Jõe Sanatoorne Kool), baasettevõteteks on metsamajandid 21 koolile. Haridusministeeriumi initsiatiivil toimuvad vastavad saated Eesti Televisioonis ja Raadios, on kaasatud noorsoajakirjanduse ja stuudio "Tallinnfilm" võimalusi õpilaste kasvatamisel loodushoiu vaimus, Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeeriumi poolt on trükitud mitmed infomaterjalid.

Ulatuslikult on looduskaitsealane tegevus vabariigi õppiva noorsoo seas edasi arenenud kooli- ja klassivälises töös. Kõige suuremaid õpilashulki haaravaks töövormiks on väärasemast koolidevahelisest looduskaitsekonkursist välja kujunenud kahe ministeeriumi ühise juhendi alusel toimuv ülevabariigiline kaheetapiline võistlus "Kaitseme loodust", mis haarab kõiki üldharidus, kesk-eri ja kutsehariduse süsteemi kooli. 1985.a. võttis võistlusest osa 483 kooli 185 000 õpilasega. Võistluse korraldamisega on haaratud rida vabariigi ministeeriume ja keskasutusi ning ühiskondlikke organisatsioone (ENSV Elamu- ja Kommunaalmajanduse Ministeerium, ELKNÜ Keskkomitee, ENSV Looduskaitse Selts jt.). Selle läbiviimiseks on loodud organisatsiooniline struktuur, mis hõlmab vabariikliku ametkondadevahelise komisjoni (esimees haridusministri asetäitja sm. K. Luts) ning vastavad linna- ja rajoonikomisjonid. Viimased on ka linna ja rajooni tasemel kogu tööd koordineerivaks üksuseks, ühendades nii looduskaitse komisjonid, komsomoliorganisatsiooni kui haridusorganite tegevuse. Üle aasta toimub ülevabariigiline noorte looduse-sõprade kokkutulek, kus analüüsitakse tehtut ja autasustatakse

metsamajanduse ja looduskaitse ministeeriumi vahenditega perimaid. Võistluse üle peab arvestust ENSV Noorte Loodussõprade Maja. Võistluse raames õpilased hooldavad kooli maa-ala ja istutavad metsa, hooldavad metsakultuure ja toidavad metsloomi, korjavad käbisid ja seemneid ning jälgivad looduskaitse-eeskirjade täitmist ("sinised" ja "rohelised" patrullid tegutsevad rohkem kui 150-s koolis), korraldavad propagandaüritusi - "lindude päev", "metsapäev", viktoriine, joonistuste konkursse jne. Toimuva traditsioonilised matkad "Tere sügis", "Jäljed lumel", "Kohtumine kevadega".

Üks õpilaste klassi- ja koolivälise töö oluliseim vorm on koolimetskonnad. 74-s koolimetskonnas tegutseb 6700 vabariigi üldhariduskoolide õpilast, hooldades 14 000 ha metsa. Lisaks nimetatule on 30-1 (vabariigi koolil veel 340 ha) sseflusalust metsa. Tuntumad neist on Võru rajooni Krabi 8-kl. Kooli, Põlva rajooni Kanepi Keskkooli, Harju rajooni Nissi 8-kl. Kooli jt. koolimetskondade töö. Tervikuna on vabariigi koolide osa uue metsapõlve rajamisel märkimisväärne. Igal aastal osaleb 40 000 õpilast metsaistutuse ja -hooldustöödel. Nende poolt rajatakse üle 1000 ha uut metsa. Kahe ministeeriumi koostöös toimus 1980-1985. aastatel metsa uuendustöö aktiveerimiseks juhendajate (õpetajad, metsaülemad) konkurss.

One osa loodusearmastuse kasvatamisel on noorte loodussõprade ringidel (tegutseb üle 7500 õpilase) ja looduskaitse-rahvaülikoolidel (2 pedagoogide õppegruppi, s.h. 1 vene keeles ja 31 õpilasgruppi, s.h. 2 vene keeles, kus osaleb 1500 õpilast Tallinnast ja Viljandist), kellede tööd juhendab Eesti NSV Noorte Loodussõprade Maja koos Eesti NSV Loodus-

kaitse Seltsiga. Eesti NSV Noorte Loodussõprade Maja Tallinnas (NLM) on praktiliselt kogu õpilastega tehtava looduskaitsetöö keskuseks, milline koos Pärnu ja Tartu samade asutustega teeb põhitöö nii koolide metoodilisel abistamisel kui ka ülevabariigiliste ja ülelinnaliste ürituste korraldamisel. NLM ringide töös osaleb 1500 õpilast (Tartus 750 ja Pärnus 405), nende poolt korraldatavate traditsiooniliste ürituste hulka kuuluvad mitmesugused laagrid ja kokkutulekud (pioneeriiinstruktoritele, loodusevaatlejatele jne.), ekskursioonide, temaatiliste viktoriinide ja näituste korraldamine, looduspäevade läbiviimine pioneer- ja linnalaagrites, metoodiliste materjalide koostamine jm.

Tähtis tööloik ministeeriumide tegevuses on vajaliku kaadri kujundamine looduskaitsealaseks tööks õpilaste hulgas. Vastutavad töötajad oma esinemistega on suunatud koolijuhtide ja õpetajate teadmiste tõstmisele antud valdkonnas. Toimuvad seminarid, konverentsid bioloogia õpetajatele, koolimetskondade ja -aedade juhendajatele, TPedI koolijuhtide kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonnas toimub igal kursusel looduskaitse päev. Küsimus leiab pidevat käsitlemist linnade/rajoonide bioloogiaõpetajate ainekomisjonide töös.

Õpilaste looduskaitsehariduse korraldamisel on ENSV Haridusministeeriumil koostöö veel mitmete ametkondadega (ENSV Agrotööstuskomitee, Eesti NSV Geoloogia Valitsus, ENSV Teaduste Akadeemia jt.). Looduskaitsealane tegevus õpilastega on tulemusrikkam olnud Võru, Kohtla-Järve, Viljandi rajoonides ja Pärnu linnas.

Koos positiivsete tulemustega on ega ENSV Haridusministeeriumi ning ENSV Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeeriumi

tegevuses veel rida puudusi ja kasutamata võimalusi. Valitseb teatud ametkondlik piiratus, mistõttu nimetatud ministeeriumid ei ole kujunenud õppivas noorsoos ökoloogilise mõtlemisviisi ja looduskaitsealaste arusaamade kasvatamisel, sellesuunalise praktilise tegevuse organiseerimisel tõeliselt koordineerivateks keskusteks kõikide vabariigi ministeeriumide ja keskasutuste suhtes ja seda eriti kõrgema ja keskerihariduse ja kutsehariduse süsteemide osas. Läbi viidav töö on selgepiirilisel orienteeritud metsamajanduse harule, nõrgem on suunitlus kogu taimestiku ja loomastiku kaitsele, vee ja õhu puhtuse tagamisele, tootmisvajadustega tekkivate vastuolude iseloomu ja nendest ülesaamise teede, loodusressursside ratsionaalse kasutamise vajaduse selgitamisele. Mitteküllaldane on koostöö kohalike nõukogude organitega, nõudlikkus oma all-asutuste suhtes vajaliku materiaaltehnilise baasi loomisel. Vähe on vabariigi linnades ja rajoonides looduskaitse õppekeskusi ja -klasse, looduse õppe radasid, viimaste hooldamine jätab pea kõikjal soovida. Lahendamata on linnakoolide koolieedade küsimus, kus kooli territooriumil piirete puudumine on viinud valdavalt nende likvideerimisele, puuduvad haljastusprojektid ja istutusmaterjal. Koos Tallinna Linna RSN Täitevkomiteega on lahendamata ENSV Noorte Loodussõprade Maja katseaiaks vajaliku maa-ala korrastamine, linna rajoonide katseaedade loomine. Ebapiisavalt on kinnitatud metsamajandid baasettevõteteks vabariigi koolidele.

Nõrk on koostöö ELKNÜ Keskkomiteega, komsomoli linne ja rajoonikomiteedega, ENSV Looduskaitse Seltsiga nende osa suurendamine noorte kaasamisel mitmesugustesse tegevusvormidesse. Tugevdamist vajab looduskaitsealane suunitlus EOM-i

tegevuses. Vähene on vabariigi linnades pioneerinstrukto-rite "Noor loodusesõber", looduskaitse rahvaülikoolides osalevate õpilaste arv, noorsoojakirjanduses avaldatavate looduskaitse aluseid käsitlevate materjalide maht. Kõigi ürituste internatsionaalset suunitlust ja õpilaste haaratust vähendab ka enamiku ürituste läbiviimine ja materjalide väljaandmine ainult eesti keeles.

Süsteemikindlamat lähenemist vajab koolijuhtide ja pedagoogide ettevalmistamine. Pedagoogiliste erialade üliõpilaste ja tehnikumide õpilaste väljaõpe looduskaitse küsimustes on väikese tunnimahuga ja toimub peamiselt õppevälise tegevuse kaudu. Juhendajate-õpetajate väljaõpe piirdub entusias- tide ringiga ja ei ole kõiki koole hõlmav. Suuremat tähelepanu vajab võistluse "Kaitseme loodust" rajooni- ja linnakomisjonide esimeeste valik. Piisevalt ei ole looduskaitse- alast propagandamaterjali. Linnade ja rajoonide looduskaitse komisjonide koostöö haridusorganitega elavneb vaid kampeania- like ürituste (looduskaitsekuu jm.) läbiviimisel, kõikidele koolidele ei ole eraldatud hooldusaluseid territooriume lin- nade piires.

Puudujääkide tulemusena on juba aastaid töötanud nõrgalt enamike vabariikliku elluvusega linnade ja Rapla, Jõgeva, Heapsalu ja Hiiumea rajoonide koolid.

Komisjoni esimehed

A.Aben

Ü.Niisuke